

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 30 czerwca 2022 r.

Pozycja 42

POSTANOWIENIE z dnia 23 czerwca 2022 r. Sygn. akt SK 52/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Krystyna Pawłowicz – przewodniczący
Zbigniew Jędrzejewski
Mariusz Muszyński
Jakub Stelina – sprawozdawca
Bogdan Święczkowski,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 23 czerwca 2022 r., skargi konstytucyjnej P.Ś. o zbadanie zgodności:

art. 85 § 2 w związku z art. 85 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) w zakresie, w jakim nie przewidują możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie prezesa sądu okręgowego, w którym stwierdza się, że interesy kilku oskarżonych, reprezentowanych przez tego samego obrońcę nie pozostają w sprzeczności, z:

- art. 32 ust. 1 w związku z art. 78 Konstytucji,
- art. 42 ust. 2 Konstytucji,
- art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji,
- art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W skardze konstytucyjnej z 30 stycznia 2020 r. P.Ś. (dalej: skarżący) wniósł o stwierdzenie niezgodności art. 85 § 2 w związku z art. 85 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2021 r. poz. 534, ze zm.; dalej: k.p.k.) w zakresie, w jakim nie przewidują możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie prezesa sądu okręgowego, w którym stwierdza się, że interesy kilku oskarżonych, reprezentowanych przez tego samego obrońcę nie pozostają w sprzeczności,

z art. 32 ust. 1 w związku z art. 78, art. 42 ust. 2, art. 78 w związku z art. 176 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

1.1. Skarga konstytucyjna została złożona w związku z następującym stanem faktycznym i prawnym:

Skarżący, jako podejrzany w sprawie karnej, wniósł do prokuratora regionalnego wnioski w trybie art. 9 § 2 w związku z art. 85 § 2 k.p.k. o wystąpienie z wnioskiem do właściwego sądu okręgowego w przedmiocie stwierdzenia sprzeczności interesów pomiędzy podejrzanymi reprezentowanymi przez tego samego obrońcę. W odpowiedzi na pismo prokuratora prezes sądu okręgowego wydał zarządzenie, w którym stwierdził, że interesy procesowe skarżących nie pozostają w sprzeczności. Skarżący na to zarządzenie wniósł zażalenie, które zostało uznane, kolejnym zarządzeniem prezesa sądu okręgowego, za niedopuszczalne z mocy ustawy. Z kolei na to zarządzenie skarżący wniósł zażalenie do sądu apelacyjnego, który postanowieniem z 30 października 2019 r., utrzymał zarządzenie prezesa sądu okręgowego w mocy.

1.2. Skarżący podniósł, że art. 85 § 2 w związku z art. 85 § 3 k.p.k. nie zawierają regulacji umożliwiającej wniesienie zażalenia na decyzję procesową o niestwierdzeniu sprzeczności interesów kilku podejrzanych bronionych przez tego samego obrońcę. Z kwestionowanych przepisów wynika, że w wypadku gdy sąd orzeknie, że interesy oskarżonych pozostają w sprzeczności, stronie przysługuje środek zaskarżenia w postaci zażalenia. W wypadku gdy sąd orzeknie, że interesy oskarżonych nie pozostają w sprzeczności, stronie nie przysługuje środek zaskarżenia, co prowadzi do sytuacji, w której strona nie może zaskarżyć takiego postanowienia, choć może być dla niej niekorzystne lub nieprawidłowe. Oznacza to, że możliwość wniesienia środka zaskarżenia uzależniona jest jedynie od kierunku postanowienia, czego nie można racjonalnie wytłumaczyć inaczej, aniżeli stwierdzeniem, że w regulacji z art. 85 k.p.k. występuje tzw. pominięcie prawodawcze ustawodawcy. Skutkuje to brakiem kontroli instancyjnej nad prawidłowością postanowienia sądu o stwierdzeniu braku sprzeczności w interesach podejrzanych a w efekcie podważeniem konstytucyjnej zasady równości wobec prawa, prawa do sądu, prawa obywatela do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji oraz zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego, a także narusza prawo do obrony.

2. Pismem z 26 czerwca 2020 r. do sprawy przyłączył się Rzecznik Praw Obywatelskich i wniósł o stwierdzenie, że art. 85 § 2 w związku z art. 85 § 3 k.p.k. w zakresie, w jakim nie przewidują możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie prezesa sądu okręgowego, w którym stwierdza się, że interesy kilku oskarżonych, reprezentowanych przez tego samego obrońcę nie pozostają w sprzeczności, są niezgodne z art. 32 ust. 1 w związku z art. 78, art. 42 ust. 2, art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji.

3. Prokurator Generalny w piśmie z 15 października 2020 r. wniósł o umorzenie postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku (art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), ponieważ uznał, że istotą niniejszej skargi jest zaniechanie ustawodawcze.

4. Pismem z 30 listopada 2020 r. Marszałek Sejmu w imieniu Sejmu przedstawił stanowisko, że art. 85 § 2 w związku z art. 85 § 3 k.p.k. w zakresie, w jakim nie przewidują możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie prezesa sądu, w którym stwierdza się, że

interesy kilku podejrzanych, reprezentowanych przez tego samego obrońcę, nie pozostają w sprzeczności, są niezgodne z art. 42 ust. 2 oraz z art. 32 ust. 1 w związku z art. 78 Konstytucji.

W pozostałym zakresie wniosł o umorzenie postępowania (na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK).

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Na wstępie należało rozważyć kwestię formalną dopuszczalności wydania wyroku w niniejszej sprawie. Konieczność taka wynika stąd, że w wyroku z 27 kwietnia 2022 r., sygn. SK 53/20 (Dz. U. poz. 958), Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż „Artykuł 85 § 2 w związku z art. 85 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 534, ze zm.) w zakresie, w jakim nie przewidują możliwości wniesienia zażalenia na zarządzenie prezesa sądu, w którym stwierdza się, że interesy kilku podejrzanych, reprezentowanych przez tego samego obrońcę, nie pozostają w sprzeczności, są niezgodne z art. art. 42 ust. 2 w związku z art. 78 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

W pozostałym zakresie zaskarżenia Trybunał umorzył postępowanie.

W związku z przywołanym wyżej wyrokiem Trybunału – z uwagi na tożsamość przedmiotu kontroli oraz pokrywające się wzorce kontroli konstytucyjności – konieczne jest rozważenie celowości merytorycznego rozpoznania zarzutów sformułowanych w niniejszej sprawie.

2. Zgodnie z art. 59 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) Trybunał umarza na posiedzeniu niejawnym postępowanie, jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne. Zbędność orzekania zachodzi między innymi wówczas, gdy kwestionowana norma lub normy były już w innej sprawie przedmiotem kontroli co do ich zgodności z Konstytucją. Jeśli w sprawie zachodzi tożsamość podmiotowa i przedmiotowa, ziszcza się ujemna przesłanka procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*) powodująca niedopuszczalność wydania orzeczenia. Jeśli zaś w sprawie zachodzi tylko tożsamość przedmiotowa, ziszcza się przesłanka *ne bis in idem*, prowadząca do uznania orzekania za zbędne.

Zasada *ne bis in idem* wyraża zbędność orzekania w sprawie, jeżeli występuje w niej identyczność zaskarżonych przepisów, wzorca konstytucyjnego oraz postawionych zarzutów, jak w sprawie, w której Trybunał Konstytucyjny już wcześniej orzekał (por. szerzej J. Królikowski, *Ujemna przesłanka zbędności orzekania w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym*, „Studia Prawnicze” nr 4/2008, s. 59 i nast.). W takim wypadku Trybunał dokonuje oceny sprawy w kategoriach pragmatycznych, gdyż ocenia celowość prowadzenia postępowania i orzekania w kwestii, która została już jednoznacznie i ostatecznie rozstrzygnięta (por. postanowienie TK z 10 lipca 2007 r., sygn. P 40/06, OTK ZU nr 7/A/2007, poz. 86 i cytowane tam wcześniejsze orzecznictwo). Zasada ta, z jednej strony, stabilizuje sytuację powstałą w wyniku ostatecznego orzeczenia jako formalnie prawomocnego (zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji orzeczenia Trybunału mają bowiem moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne), z drugiej zaś strony, nie zamyka drogi do dalszego procedowania przed Trybunałem pod warunkiem wskazania innych, niż dotychczas badane, wzorców kontroli.

3. Z zestawienia *petitum* oraz uzasadnienia niniejszej skargi konstytucyjnej z sentencją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 27 kwietnia 2022 r., o sygn. SK 53/20, jednoznacznie

wynika tożsamość przedmiotowa obu spraw w znaczeniu przytoczonym powyżej. Trybunał Konstytucyjny dokonał już więc oceny konstytucyjności zakwestionowanej przez skarżącego normy w identycznym zakresie, jak wskazane jest to w skardze. W tej sytuacji należy stwierdzić, że ponowne rozpatrzenie sprawy konstytucyjności zaskarżonej normy naruszałoby zasadę *ne bis in idem*. Uzasadnia to umorzenie postępowania w sprawie na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK ze względu na zbędność wydania wyroku.

W związku z powyższym Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.